

РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ КАТО ЧЛЕН НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ НА ПРАГА НА СТАРТИРАНЕТО НА ТРЕТИЯ ПРОГРАМЕН ПЕРИОД И ПРИЕМАНЕТО НА ПЛАНА ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И УСТОЙЧИВОСТ

Василена Йосифова, Даниела Тодорова
vasilena.yosifova@abv.bg, dtodorova@vtu.bg

*Висше транспортно училище „Тодор Каблешков“,
София, 1574, ул. "Гео Милев" 158
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ*

Ключови думи: Европейски съюз; членство; Механизъм Свързана Европа; План за възстановяване и устойчивост

Резюме: Членството на България в Европейския съюз дава възможност на страната за нови пазарни отношения, както и за увеличаване на преките чуждестранните инвестиции. Също така България може да разчита на сериозна финансова подкрепа от финансови институции и фондове в рамките на разширения Европейски съюз. Присъединяването ни към ЕС допринася за постигане на: по-висок стандарт на живот, подобро икономическо благосъстояние, по-висок международен престиж, укрепване на демокрацията, увеличаване на конкуренцията, свободно движение на работна сила, стоки, услуги и капитали, подобряване в дългосрочен план на транспортната инфраструктура, прозрачност на правилата за данъчно облагане и корпоративната финансова отчетност, както и опростени процедури при администрирането на трансгранични доставки с други държави-членки от Европейския съюз.

България има и централна роля в региона, тъй като геополитическото ѝ положение я прави свързващо звено между Балканите и регионите на Черно море и мост за взаимоотношенията между Европейския съюз и Турция.

В доклада се проследяват някои аспекти от развитието и ползите на България като пълноправен член на ЕС след 2007 година.

ВЪВЕДЕНИЕ

Стратегическата цел за интегриране в ЕС се поддържа с консенсус от всички правителства след 1990 г. Молбата на България за членство в Съюза, която е подкрепена с единодушно решение на Народното събрание, е подадена на 14 декември 1995 г.

В Меморандума на правителството, който придружава молбата, се посочва: “Членството на България в Европейския съюз е стратегическа цел, която отразява националните интереси на държавата. То ще доведе до консолидиране на резултатите от демократичните реформи, извършени от началото на 90-те години, до политическо

признание за техния успех и ще бъде важен фактор за икономическото развитие на страната. Стабилизирането на демокрацията и утвърждаването на пазарната икономика в България е в интерес както на страните от нашия регион, така и на цяла Европа и ще повиши сигурността и стабилността на континента. Стремещът към пълноправно членство в ЕС отразява желанието и готовността на България да участва в реализацията на идеята за обединена Европа, Европа на мира, просперитета и социалната справедливост.”

До своето присъединяване към ЕС на 01.01.2007 г. България участва в конструктивния диалог като основен инструмент при подготовката си за присъединяване. На различни форуми България представя документи, отразяващи позицията, включително документ за предприсъединителната си стратегия. [1]

За подготовката на България за пълноправно членство в ЕС е разработена национална стратегия, основаваща се на интереса на страната за развиване на европейска демокрация. Постепенно страната покрива Копенхагенските критерии. Така на 01.01.2007г. България става равноправен член на Европейския съюз.

I. ОСНОВНИ ЦЕЛИ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА ПОЛИТИКА НА БЪЛГАРИЯ КАТО ПЪЛНОПРАВЕН ЧЛЕН НА ЕС

Основната цел на икономическата политика на България е насочена към социално – икономическа интеграция на страната ни, като равностоен член в ЕС, чрез постигане на по-висок растеж и повишаване на конкурентоспособността.

Растежът, реструктурирането и стабилността трябва да се съчетават, а не да се противопоставят. За подобряване качеството на живот на хората е необходимо да се провежда политика насочена към повишаване на доходите, трудова заетост, социална справедливост, свободен достъп до образование, наука и здравеопазване.

На Фигура 1. са показани основните средства, които могат да се използват за постигане на целите, заложен в икономическата политика на България.

Фигура 1.

Професионалното и рационално използване на тези средства изпълнява ключови функции за социално-икономическото сближаване на икономиката ни с икономиките на страните членки на ЕС. Постигането на добри резултати и висока конкурентоспособност ще доведат до по-добър жизнен стандарт на хората.

Икономическата и финансова криза изисква да се прилагат агресивно действия активизиращи устойчивото развитие, чрез стимулиране на заетостта, социална активност на населението, ефективна инвестиционна политика, използване на всички възможни източници на финансиране и др. Това са и основните елементи в политиката

за устойчиво развитие, за повишаване ефективността на икономиката във всички сектори и като цяло за по-устойчив начин на живот на хората.

Членството на България в ЕС благоприятства икономическото развитие и конкурентоспособността на икономиката чрез усвояване на финансови средства от съответните фондове.

Една от важните предпоставки за развитие на България е способността на страната да усвоява средствата от структурните фондове на Европейския съюз. Глобализацията на икономиката, европейската интеграция и новите пазарни условия са определящи фактори за развитието на нашата страна.

Европейският съюз формира своята многогодишна финансова рамка чрез бюджета на всички европейски институции и програми за предварително определен период от време. За изготвянето и се отчитат от Европейската комисия (ЕК) поетите политически ангажименти от държавите – членки. Първият бюджетен период 2007 – 2013г. се заменя с финансова рамка, обхващаща следващия период от 7 години (2014-2020 г.).

В тази връзка основните приоритети на Европейския съюз са насочени основно към повишаване на конкурентоспособността на европейската общност, стимулиране на иновациите, повишаване жизнения стандарт на населението, оптимизиране на разходите.

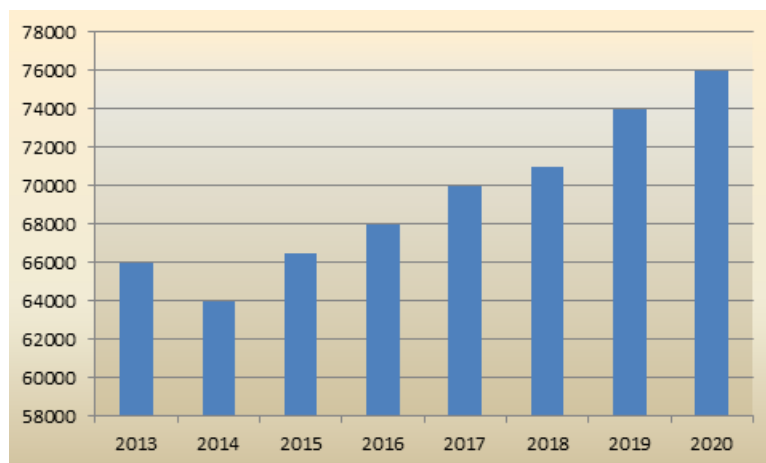
Фигура 2.

За периода 2007-2013 г. бюджетът на ЕС възлиза на 975,7 милиарда евро. Сериозна е и сумата, предвидена за многогодишната финансова рамка (2014-2020г.) - 1 025 милиарда евро¹. [2] (Фигура 2)

По данни на Европейската комисия съвкупните предвидени ангажименти и плащания за периода 2014-2020г. като процент от brutния национален доход на Европейския съюз са по-ниски в сравнение с периода 2007-2013г. Тази промяна е в резултат на финансовите затруднения, които изпитват част от страните-членки. В същото време увеличението на цялата сума за 7-годишния период съответства и на реален ръст на икономиките на страните - членки.

Един от основните приоритети на Европейския съюз е постигането на интелигентен и включващ растеж (Фигура 3). За него са предвидени най-много финансови средства за периода 2014-2020 г. - 490,9 млрд. евро, които представляват най-големия дял от МФР - 49%. От 2013 г. до 2020 г. средствата нарастват от 66,3 млрд. евро до 76,1 млрд., което е с почти 15%.

¹ Данни на Европейската комисия, актуални цени

Фигура 3. Интелигентен и включващ растеж

За бюджетния период 2014-2020г. структурните и кохезионния фондове на ЕС претърпяват промяна, като тя се състои в намаляване на средствата и в начина на разпределянето им. Европейската комисия е заложила в бюджета постепенно увеличение на ресурсите за постигане на интелигентен и включващ растеж, като развитие на нови технологии и иновации, конкурентоспособност, образование и обучение. Същевременно с това се наблюдава и намаляване на финансовия ресурс за провеждането на кохезионната политика. Нов момент във финансовата рамка е обособяването на нов Механизъм за свързване на Европа.

(Естествено, никой не беше предвидил световната пандемия. В момента стартира третият програмен период от членството на България, като макар и с известно забавяне, в началото на месец април, 2022 г. от страна на Европейската комисия е приет и Плана за възстановяване и устойчивост на страната в контекста на специалните европейски фондове за зелена икономика, климатично-неутрални енергийни източници в т.ч., предназначени и за справяне с пост-ковид икономическите и социални последици за обществото.)

Средствата, предвидени в многогодишната бюджетна рамка на ЕС, имат ръст от 9,8 млрд. евро (близо 15% на годишна база през 2020 спрямо 2013 г). Огромната част от тези средства са в резултат от създаването на Механизма за свързване на Европа (МСЕ), чиято цел е спонсорирането на инфраструктурни проекти на континентално ниво. През 2020 г. по тази линия съюзът ще изразходва 7,5 млрд. евро, а за целия програмен период сумата е 40 млрд., като ръстът за 2020 г. спрямо 2013 г. е 5,93 млрд. или 377%. В допълнение към тази сума ще бъдат включени и още 10 млрд. евро от Кохезионния фонд, които са заделени за инфраструктурни начинания.² [3]

Три са основните направления, по които са изразходвани средствата за периода 2014-2020 г. – за енергийна инфраструктура, транспортна инфраструктура и информационни и комуникационни технологии. (Фигура 4)

² Многогодишната финансова рамка на Европейския съюз за периода 2014-2020, Анализ и потенциални ефекти върху България, Институт за пазарна икономика

Фигура 4

По данни³ на ЕК до 2050 г. „товарният транспорт ще нарасне с 80%, а пътническият – с над 50%”, като транспортните връзки ще са основополагащи за бъдещия икономически растеж. За първия етап на модернизирването на съществуващата инфраструктура и изграждането на нова бяха необходими 250 млрд. евро до 2020 г., а до 2030 г – близо 1,5 трилиона евро.⁴ С оглед на това МСЕ се явява като основа, върху която държавите членки ще могат да надградят. Тази идея ясно личи и при разчетите за процента на съфинансиране от ЕС на проектите – до 50% за проучвания и до 20% за строителство. При особени случаи прагът може да бъде повишен – при железопътни или водни транспортни връзки с цел премахване на „пътни тапи” – до 30%, или при трансгранични проекти – до 50%. Подобен 50% дял е предвиден и при проекти за управление на транспорта, като например ERTMS.⁵ До 75% ще достигне съфинансирането за подпомагане на техническите аспекти на програмите. Всички изброени прагове биха могли да бъдат увеличени с допълнителни 10%, ако изпълнението им носи допълнителни ползи за ЕС, измежду които са междусекторна синергия, опазване на околната среда, намаляване на вредни парникови емисии.⁶

Основната част от средствата по Механизма Свързана Европа са концентрирани в три основни „горизонтални приоритета”, както и за изграждането на „основната мрежа” от пътни коридори на ЕС. Горизонталните приоритети са обвързвани с изравняването на стандартите за контрол и управление на транспортната мрежа, а заложените за сегашната финансова рамка проекти са три – системата SESAR, част от проекта Единно европейско небе; системите ITS, ERTS и RIS⁷ - съответно за управление на пътен, железопътен и воден транспорт; основна система на пристанища и летища. Основната пътна мрежа включва 10 коридора, които трябваше да бъдат изградени за периода до 2020 г., като основните са:

- ✓ Средиземноморски коридор (приблизително 37,6 млрд. евро),
- ✓ Хелзинки – Валета (приблизително 31,9 млрд. евро),
- ✓ Страсбург – Дунавския коридор (приблизително 17,1 млрд. евро).

³ Europa.eu, „MEMO/11/706”, 10.10.2011

⁴ European Commission, “TEN-T/ Transport infrastructure”, Mobility and Transport, 29.04.2011

⁵ Европейска система за управление на железопътно движение

⁶ European Commission, “COM(2011) 665/3”, Bussels, XXX

⁷ Интелигентна транспортна система (ITS), Речна информационна система (RIS)

- ✓ В допълнение присъства и секция с по-малко мащабни проекти, които също са част от основната мрежа (27,5 млрд. евро)[4]⁸

Източник: ЕК⁹

II. МЯСТО НА БЪЛГАРИЯ В МЕХАНИЗМА ЗА СВЪРЗВАНЕ НА ЕВРОПА

Създаването на този нов инструмент на европейско ниво е насочен основно към финансово подпомагане на строителството на пътни, електрически и газови връзки. За страната ни съществуват редица трудности в това направление, произтичащи от следните причини:

- ✓ Относително малък дял на проекти с българско участие,
- ✓ Сравнително нисък процент на европейско съфинансиране,
- ✓ Високи изисквания за получаването на помощ.

На картата с планираните транспортни отсечки, през територията на България минават много малка част от предвидените в европейската политика транспортни коридори. В програмата за 2014-2020 г. в основната инфраструктура фигурира един основен коридор с участието на България - Хамбург-Росток-Бургас/Турска граница-Пиреос- Лефкозия, като от наша страна ангажиментът е за железопътните отсечки Видин-София-Бургас/Турска граница и София-Солун-Атина/Пиреос. На този етап проектът за София-Солун е на ниво проучвания, а София-Бургас – на подобряване на съществуващата инфраструктура. В допълнение към тези връзки идват и още два проекта за железопътни отсечки – София –Македония и София – Сърбия.¹⁰ Заедно с проектите от Механизма за свързване на Европа ще се работи и по още два - по програмата за Трансевропейска транспортна мрежа (TEN-T)¹¹

⁸ European Commission, “COM(2011) 665/3”, Bussels, XXX

⁹ Trans-European network Executive Agency, “TEN-T Projects by Country”

¹⁰ European Commission, “COM(2011) 665/3”, Brussels, XXX

¹¹ Trans-European Transport Network, която се спонсорира от програмата TEN-T, Кохезионния фонд, Европейския фонд за регионално развитие и Европейската инвестиционна банка

- ✓ „Приоритетен проект 7” за автомагистрала, свързваща Атина, София и Будапеща¹²
- ✓ „Приоритетен проект 22”, които предвижда жп път между Атина, София, Будапеща, Виена, Прага и Дрезден.¹³

Относно енергийната мрежа, България е включена в три от осемте основни коридора – Южния газов коридор (SGC), Електрическите връзки север-юг в Централна и Югоизточна Европа (NSI East Electricity) и Газовите връзки север-юг в Централна и Югоизточна Европа (NSI East Gas). NSI East Electricity ще позволи свързването на енергийната мрежа на България с тези на страните от Централна Европа. Това би довело до по-големи възможности за търговия на електричество, продукт, който нашата държава активно изнася.¹⁴

Механизмът Свързана Европа предоставя на България много възможности за развитие и изпълнение на приоритетни проекти.

Като страна член на Европейския съюз за България е от изключителна важност да се изследва връзката между икономическата интеграция, монетарната интеграция и конвергенцията. Анализирането на различните икономически показатели, влияещи върху инвестиционния климат на България, дават представа за мястото, което страната ни заема в общия европейски пазар.

Заобикалящата среда показва нееднаквото социално и икономическо развитие на отделните европейски държави, което поставя проблема с възможността, те да се съревновават.

Именно поради тази причина се ражда идеята за провеждане на Кохезионна политика в Европейския съюз, която използва система от инструменти, чрез които се съдейства за намаляването на установените икономически и социални различия в европейските държави-членки.

Анализът на обществените, икономическите, културните и външнополитически ефекти от членството на България в Европейския съюз ни позволява да заключим, че годините, в които страната ни е държава-членка са едни от най-успешните в българската история.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Участието в обща европейска външна политика разширява шансовете на България да постига по-успешно националните си интереси в тази сфера. Европейските кохезионни политики подпомагат както сближаването на страната с другите страни-членки, така и създават условия за преодоляване на регионалните неравенства в България. Те са важен ресурс за повишаване на качеството на живот в страната, като действат едновременно с високите европейски стандарти за опазване на природната среда, за качеството на стоките и за защита на потребителите. Европейските политики за гарантиране на мобилност са условие не просто за свободното пътуване на българските граждани, но и за запазване на социалните, здравните и образователните им права в ситуация на мобилност. Фондовете на Европейския съюз се оказват фундаментални и ключови финансиращи инструменти за провеждане на практика всички секторни политики и своеобразен гарант за осъществяването на адекватно на съвременния свят развитие на България.

¹² TEN-T EA, “Studies for the development of the motorway project of PP7 (Igoumenitsa/Patras-Athens-Sofia-Budapest Motorway Axis)

¹³ TEN-T EA, “Studies for the development of the Railway Priority Project 22”)

¹⁴ Многогодишната финансова рамка на Европейския съюз за периода 2014-2020, Анализ и потенциални ефекти върху България, Институт за пазарна икономика

В обобщение, членството в Европейския съюз се оказва изключително важно за структурирането на едно приобщаващо, отворено общество в България. Пред страната все още стои необходимостта от реформи на ключови институции и сфери, както и нуждата от изграждане на административен капацитет, който би позволил още по-ефективното използване на европейското членство в полза на българските граждани.

В началото на реалното приемане и предстоящо стартиране на Плана за възстановяване и устойчивост с очакваните авансово около 12 милиарда евро през лятото на 2022 г., тепърва предстоят още съществени реформи, особено свързани с енергийната независимост, и екологичните и зелени инвестиции в различни сектори на икономиката.

ЛИТЕРАТУРА:

[1] Драганов, Ж., „Право на Европейския съюз“, ИК на УНСС, 2012

[2] <https://europa.eu/> и <https://www.europarl.europa.eu/>

[3] Многогодишната финансова рамка на Европейския съюз за периода 2014-2020, Анализ и потенциални ефекти върху България, Институт за пазарна икономика

[4] European Commission, “COM(2011) 665/3”, Bussels, XXX

[5] Сборник с доклади, Национална научна конференция „10 години България в Европейския съюз – въздействие върху развитието на публичните политики и законодателството, НБУ, София, 2018, достъпно на: <http://ebox.nbu.bg/>

DEVELOPMENT OF BULGARIA AS A MEMBER OF THE EUROPEAN UNION ON THE THRESHOLD OF THE LAUNCH OF THE THIRD PROGRAMMING PERIOD AND THE ADOPTION OF THE RECOVERY AND SUSTAINABILITY PLAN

Vasilena Yosifova, Daniela Toorova
vasilena.yosifova@abv.bg, dtodorova@vtu.bg

Todor Kableshkov University of Transport
158 Geo Milev Str., Sofia,
THE REPUBLIC OF BULGARIA

Key words: *European Union; membership; Connected Europe Facility; Recovery and sustainability plan*

Abstract: *Bulgaria's membership in the European Union gives the country the opportunity for new market relations, as well as to increase foreign direct investment. Bulgaria can also count on serious financial support from financial institutions and funds within the enlarged European Union. Our accession to the EU contributes to: a higher standard of living, improved economic prosperity, higher international prestige, strengthening democracy, increased competition, free movement of labor, goods, services and capital, long-term improvement transport infrastructure, transparency of taxation rules and corporate financial reporting, as well as simplified procedures for administering cross-border supplies with other Member States of the European Union.*

Bulgaria also has a central role in the region, as its geopolitical position makes it a link between the Balkans and the Black Sea regions and a bridge for relations between the European Union and Turkey.

The report traces some aspects of Bulgaria's development and benefits as a full member of the EU since 2007.